

EXOTENHAAT

Jan Hendrik van Oers

Sommige vogelsoorten hebben hun leefgebied vergroot. Zo heeft de Turkse Tortel vanuit Zuidoost-Europa het continent veroverd. Deze vogel is nu een algemene broedvogel in Nederland. Andere voorbeelden zijn de Roodmus en de Buidelmees die de laatste jaren vanuit het oosten in Nederland zijn gaan broeden. Deze vogels kunnen op een warme respons rekenen: ze zijn op een natuurlijke wijze hier gekomen en geven de vogelliefhebber wat compensatie voor het verlies van soorten die vroeger in Nederland broedden.

Regelrecht vijandig echter worden de zogenaamde exoten gezien. Exoten zijn vogelsoorten die in Nederland in het wild voorkomen, nadat ze door mensen zijn uitgezet of zijn ontsnapt uit volières. Het bekendste voorbeeld is natuurlijk de Fazant, recentere voorbeelden zijn Halsbandparkieten en de Nijlgans.

Op zichzelf zit er wel wat in de bezorgdheid over deze 'faunavervalsing'. Er zijn genoeg voorbeelden waar de introductie van een nieuwe soort door de mens desastreus uitpakte voor het plaatselijk ecosysteem. Het uitsterven van het Sint Stevenseiland Winterkoninkje is exemplarisch.

Dit 'Winterkoninkje' was de enige zangvogel die niet kon vliegen. Dat was geen probleem, want hij leefde op een eiland zonder landroofdieren. Totdat er een vuurtoren op het eiland werd gebouwd, er een wachter op de vuurtoren kwam zitten, de vuurtorenwachter een kat nam en deze vuurtorenwachterskat de hele wereldpopulatie van het Sint Stevenseiland Winterkoninkje opat. De vogel is trouwens bekend geraakt, omdat de kat geregeld de vogeltjes offreerde aan zijn baas, die de vogels doorstuurde naar ornithologen. Toen men er achterkwam met een geheel nieuwe soort van doen te hebben, was de vogel niet gevlogen, maar uitgemeord door één vuurtorenwachterskat.

Dit is natuurlijk een extreem geval. Toch moordt de mens, soms geheel per ongeluk, allerlei diersoorten uit, onder andere door diersoorten te introduceren in een ecosysteem waar ze niet thuis horen en waar ze soms grote schade kunnen berokkenen. Daarnaast is de introductie van nieuwe soorten in een gebied vaak een aanval op het gevoel van 'natuur' in een gebied. Die vogel hoort hier niet!

Nijlganzen bijvoorbeeld worden door sommige groeperingen soms op dezelfde wijze besproken als allochtonen. En de manier waarop dit soort verhalen de wereld inkomt, lijkt ook eenzelfde achtergrond te hebben: hearsay.

Toen ik een aantal jaren geleden mijn eerste Nijlganzen zag - een paartje dat overwinterde in polder Meerzicht in het Amsterdamse Bos - vond ik het mooie vogels. Al snel kwam er een vogelaar naast me staan, die op mijn bewondering reageerde: "Misschien mooie vogels, maar ze jagen alle eenden uit het nest." Nijlganzen zouden in een soort expansionistische veroveringsoorlog het land op de inheemse watervogels veroveren. Zelfs onder de meest fervente vogelaars en jaaghaters, werd de optie van afschot als reëel alternatief besproken. De Nijlgans was een exoot en een probleem.

Het was een algemeen verhaal: als je met vogelaars in het veld een Nijlgans tegenkwam, dan waren het in 9 van de 10 gevallen 'klotevogels'. En ik, geheel overtuigd door de kennis van die medevogelaars, bromde mee. Al bleef er wel een zwak aanwezig. Ik vind Nijlganzen kampioen zuurstokpoten: de poten van een adulte Nijlgans in prachtkleed zijn zó rose!

Aan het eind van '94, zag ik een tafereel dat de agressiviteit van Nijlganzen tegenover andere vogelsoorten bevestigde. Op de Osdorper Binnenpolder, graasde op een aantal percelen een vijftigtal Nijlganzen. Alleen Nijlganzen. Pas op afstand zag je wat Kieviten en een Knobbelzwaan. Interessant, dacht ik, zie eens, wat een agressieve beesten. Als maatstaf van deze agressiviteit zag ik het verschil van afstand tussen de Nijlganzen onderling en tussen

de Nijlganzen en de andere vogels.

Die eerste keer graasden de Nijlganzen over een relatief groot stuk, zeker in vergelijking tot andere plekken van de polder die volzaten met verschillende soorten vogels. De afstand tussen de Nijlganzen onderling schatte ik op gemiddeld 5 tot 7 meter. De 'band' rondom de Nijlganzen bedroeg ongeveer 15 meter.

De keer daarop bestreken de Nijlganzen een kleiner gebied. Er liep zelfs een aantal spreeuwen tussen de Nijlganzen te pikken, de spreekwoordelijke uitzonderingen, natuurlijk. De reden van het kleinere gebied lag volgens mij in de komst van Smienten, die in zulke grote aantallen waren neergestreken dat ze, zelfs dicht op elkaar, bij elkaar veel ruimte nodig hadden. Zeker in vergelijking tot de Smienten hadden de Nijlganzen echter veel plaats. De gemiddelde afstand tussen de Nijlganzen onderling was nog steeds 3 meter. Terwijl (de Spreeuwen buiten beschouwing gelaten) de band rond om de Nijlganzen nog zeker 5 tot 10 meter bedroeg.

Twee weken later kwam ik voor een derde keer langs de Binnenpolder. Daar foerageerden Nijlganzen, Kieviten, Spreeuwen en wat Smienten door elkaar. In het uur dat ik keek, constateerde ik geen agressief gedrag van de Nijlganzen tegenover soortgenoten of andere vogels, terwijl de onderlinge afstand tussen de vogels minder dan een 1 meter was. Het enige wat die drie keer hetzelfde was, was de plaats waar de Nijlganzen foerageerden, tegenover de Molen op de middelste velden. Waarschijnlijk kun je deze plaats-trouwe vogels daar de komende winter weer tegenkomen.

Jan Hendrik van Oers
J. van Lennepkade 302 G/H
1053 NG Amsterdam